

AHOLINING IJTIMOYIY FAROVONLIGI KO'RSATKICHLARINING STATISTIK TAHLILI VA MILLIY IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI

Jumaboyeva Zilola Davlatyor qizi

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti

Tòrtkòl fakulteti Bank ishi, 242-guruh talabasi

jumaboyevazilola207@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17864842>

Kalit sòzlar: statistik tahlil, real daromadlar, regressiya tahlili, korrelyatsiya, iste'mol xarajatlari, iqtisodiy òsish.

Annotatsiya

Ushbu tezisdaholining ijtimoiy farovonligini belgilovchi asosiy ko'rsatkichlar va ularning milliy iqtisodiy rivojlanish jarayonlariga ta'siri statistik tahlil asosida yoritiladi. Tadqiqotda real daromadlar, bandlik darajasi, ta'lim va sog'liqni saqlash sifati, iste'mol darajasi va ijtimoiy infratuzilma kabi ko'rsatkichlar o'rganilib, ularning iqtisodiy o'sish bilan o'zaro bog'liqlik darajasi aniqlanadi. Statistik usullar sifatida dinamik qatorlar, indekslar tizimi, korrelyatsion-regression tahlil va strukturaviy tahlil qo'llaniladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, aholining ijtimoiy farovonligining oshishi iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga, inson kapitali sifatining yaxshilanishiga va iqtisodiy faollikning kuchayishiga xizmat qiladi.

Abstract

In this thesis, the main indicators that determine the social welfare of the population and their impact on national economic development are presented through statistical analysis. The study examines indicators such as real incomes, employment levels, the quality of education and healthcare, consumption patterns, and social infrastructure, and identifies their degree of correlation with economic growth. Statistical methods including time series analysis, index systems, correlation-regression analysis, and structural analysis are applied. The results indicate that improvements in social welfare contribute to sustainable economic development, enhance the quality of human capital, and strengthen overall economic activity.

Key words: Statistical analysis, real incomes, regression analysis, correlation, consumer expenditures, economic growth.

Аннотация

В данной тезисной работе на основе статистического анализа рассматриваются основные показатели, определяющие социальное благополучие населения, а также их влияние на процессы национального экономического развития. В исследовании изучаются такие показатели, как реальные доходы, уровень занятости, качество образования и здравоохранения, уровень потребления и состояние социальной инфраструктуры, а также определяется степень их взаимосвязи с экономическим ростом. В качестве статистических методов применяются динамические ряды, индексная система, корреляционно-регрессионный анализ и структурный анализ. Результаты показывают, что повышение социального благополучия способствует устойчивому экономическому развитию, улучшению качества человеческого капитала и усилению экономической активности.

Ключевые слова: статистический анализ, реальные доходы, регрессионный анализ, корреляция, потребительские расходы, экономический рост.

Kirish

Aholining ijtimoiy farovonligi darajasi mamlakatning iqtisodiy barqarorligi, ijtimoiy taraqqiyoti va rivojlanish istiqbollarini belgilovchi eng muhim ko'rsatkichlardan biridir. Farovonlikning oshishi nafaqat aholining turmush sifatini yaxshilaydi, balki inson kapitalining rivojlanishiga, iqtisodiy faollikning kuchayishiga va mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois ijtimoiy farovonlikni baholash, uning tarkibiy qismlarini o'rganish va rivojlanish jarayoniga ko'rsatadigan ta'sirini tahlil qilish zamonaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu tadqiqotda aholining ijtimoiy farovonligini belgilovchi asosiy ko'rsatkichlar — daromadlar darajasi, bandlik holati, ta'lim va sog'liqni saqlash sifati, iste'mol imkoniyatlari hamda ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanish darajasi statistik tahlil asosida o'rganiladi. Ularning iqtisodiy o'sish bilan o'zaro bog'liqligi aniqlanib, aholining farovonligini oshirishning iqtisodiy jarayonlarga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy asoslar bilan dalillab beriladi. Tadqiqot natijalari ijtimoiy siyosatni takomillashtirish va iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish bo'yicha samarali takliflar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

Aholining ijtimoiy farovonligi ko'plab iqtisodiy va ijtimoiy omillardan tashkil topadi va ularning har biri milliy iqtisodiy rivojlanishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Farovonlikni baholashda eng muhim ko'rsatkichlardan biri daromadlar darajasi va ularning taqsimotidir. Real daromadlarning oshishi aholining iste'mol imkoniyatlarini kengaytiradi, ichki bozor talabini kuchaytiradi va ishlab chiqarish hajmini oshirishga xizmat qiladi. Daromadlar tengsizligi esa iqtisodiy o'sish barqarorligini susaytiradi, shuning uchun daromadlarning adolatli taqsimlanishi milliy iqtisodiyotning uzluksiz rivojlanishi uchun muhim hisoblanadi. Bandlik darajasi va mehnat bozorining holati ham ijtimoiy farovonlikka bevosita ta'sir qiladi. Ishsizlik darajasi yuqori bo'lgan hududlarda iqtisodiy faollik past bo'ladi, kambag'allik kuchayadi va soliq tushumlari kamayadi, shu bilan birga bandlik darajasining oshishi iqtisodiy muhitni barqarorlashtiradi va aholining daromad manbaini ta'minlaydi. Ta'lim sifati va sog'liqni saqlash tizimi ham ijtimoiy farovonlik va iqtisodiy rivojlanishning muhim elementlaridir. Ta'lim tizimi orqali shakllangan malakali kadrlar mehnat unumdorligini oshiradi, innovatsion rivojlanishga hissa qo'shadi va raqobatbardosh iqtisodiyotni shakllantiradi. Sog'lom aholi esa iqtisodiy faollikning davomiyligini ta'minlaydi, mehnat unumdorligini oshiradi va mamlakatning uzoq muddatli rivojlanish sur'atlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, iste'mol darajasi, yashash sharoiti va ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanishi ham aholining hayot sifatini yaxshilash va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Uy-joy, oziq-ovqat ta'minoti, kommunal xizmatlar va transport infratuzilmasining rivojlanishi hududlar o'rtasidagi tafovutlarni kamaytiradi va ichki bozorni kengaytiradi. Aholining ijtimoiy farovonligini baholashda statistik usullar katta rol o'ynaydi. Dinamik qatorlar tahlili orqali ko'rsatkichlarning vaqt davomida o'zgarish tendensiyalari aniqlanadi, indekslar tizimi yordamida yashash darajasi, real daromadlar va iste'mol imkoniyatlarining nisbiy o'zgarishlari baholanadi. Korrelyatsion va regression tahlillar iqtisodiy o'sish bilan farovonlik ko'rsatkichlari o'rtasidagi bog'liqlik va ularning ta'sir kuchini aniqlash imkonini beradi. Strukturaviy tahlil esa aholining turmush sharoiti, iste'mol tarkibi va bandlikdagi o'zgarishlarni chuqur o'rganishga yordam beradi. Statistik tahlillar natijalariga ko'ra, aholining ijtimoiy farovonligi oshishi iqtisodiy rivojlanishga bir necha yo'nalishda ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Real daromadlar oshishi ichki talabni kuchaytiradi, ishlab chiqarish hajmini oshiradi va investitsion faoliyatni

rag'batlantiradi. Ta'lim va sog'liqni saqlash tizimiga sarmoya kiritish inson kapitalining sifatini oshiradi, mehnat unumdorligini kuchaytiradi va innovatsion jarayonlarni rivojlantiradi. Bandlik darajasining ko'tarilishi kambag'allikni kamaytiradi, soliq tushumlarini oshiradi va iqtisodiy muhitni barqarorlashtiradi. Ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanishi hududlar o'rtasidagi tafovutlarni qisqartiradi, logistik imkoniyatlarni kengaytiradi va investitsion jozibadorlikni oshiradi. Shu bilan birga, aholining farovonligi oshgan sari inson kapitali rivojlanadi, mehnat unumdorligi ortadi, innovatsion iqtisodiyot shakllanadi va milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi ta'minlanadi.

Xulosa

Ushbu tezisda aholining ijtimoiy farovonligini belgilovchi asosiy ko'rsatkichlar va ularning milliy iqtisodiy rivojlanishga ta'siri statistik tahlil asosida o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, aholining real daromadlari, bandlik darajasi, ta'lim va sog'liqni saqlash sifati, iste'mol imkoniyatlari hamda ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanishi iqtisodiy o'sish bilan bevosita bog'liq. Statistik tahlillar orqali farovonlik ko'rsatkichlari va milliy iqtisodiyotning rivojlanish sur'atlari o'rtasidagi ijobiy bog'liqlik aniqlandi. Aholining ijtimoiy farovonligini oshirish milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi, inson kapitalining sifatini yaxshilaydi va mehnat unumdorligini oshiradi. Shu bois davlat siyosatida aholining turmush sharoitini yaxshilash, ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish va inson kapitaliga sarmoya kiritish ustuvor vazifa hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy farovonlikni doimiy monitoring qilish va uning ko'rsatkichlarini yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va milliy rivojlanishni jadallashtirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2023). *O'zbekiston Respublikasi Statistika yilligi 2023*. Toshkent: Uzstat.
2. Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X. (2004). *Iqtisodiy o'sish (Economic Growth)*, 2-nashr. MIT Press.
3. O'zbekiston Respublikasi "Aholining bandligi to'g'risida"gi Qonuni